

Міністерство освіти і науки України
Департамент науки і освіти
Харківської обласної державної адміністрації
Комунальний заклад
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради

ОСНОВИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ

РОБОЧИЙ ЗОШИТ

Галузь знань _____

Освітній ступінь _____

Спеціальність _____

Факультет _____

Група _____

П.І.Б. студента/ки _____

_____

Харків

2022

УДК 316.61(076.5)

А 34

Укладачі:

- Андрєєва М. О.** кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри соціальної роботи Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради
- Василенко О. М.** кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії та методики дошкільної освіти Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради
- Гладун Т. О.** кандидат педагогічних наук, доцент, викладач кафедри соціальної роботи Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

Рецензенти:

- Пономарьова Г.Ф.** доктор педагогічних наук, професор, ректор Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради
- Рассказова О. І.** доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної роботи Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради
- Шароватова О. П.** кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри техногенно-екологічної безпеки Національного університету цивільного захисту України

Затверджено на засіданні науково-методичної ради

Комунального закладу «Харківська-гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

Протокол № 4 від 12 січня 2022 року

А 34 Основи соціалізації особистості : робочий зошит / М. О. Андрєєва, О. М. Василенко, Т. О. Гладун ; Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради. – Харків, 2021. –34 с.

Робочий зошит розроблено відповідно до навчального плану та робочої програми освітнього компоненту «Основи соціалізації особистості» підготовки фахівців педагогічної сфери освітнього ступеня бакалавр.

Видання спрямоване на підвищення якості опанування теоретичним і практичним матеріалом з проблем впливу мега-, макро-, мезо-, та міктофакторів на соціалізацію і виховання людини.

У робочому зошиті наведено концептуальну інформацію з основних розділів соціальної роботи, соціальної педагогіки та загальної педагогіки. Для кожної теми запропоновано план та систему завдань. Робочий зошит є збірником допоміжних матеріалів, який доцільно використовувати під час навчальних занять із «Основ соціалізації особистості» та в процесі поза аудиторної роботи майбутніх фахівців соціальної сфери та педагогів.

Навчальне видання рекомендоване для студентів, магістрантів, аспірантів та викладачів закладів вищої освіти.

УДК 316.61(076.5)

©ХГПА, 2022

©Андрєєва М.О., Василенко О.М., Гладун Т.О., 2022

Передмова

Демократичні зміни у сучасній Україні зумовили потребу в підготовці у вищих навчальних закладах соціальних працівників – кваліфікованих консультантів і комунікаторів, які вміло оперують законами України, використовуючи їх для вирішення кризових ситуацій, разом з клієнтами і створюють програми та механізми виходу зі складних життєвих обставин.

Водночас забезпеченість навчально-методичною літературою студентів спеціальності 231 Соціальна робота ще недостатня. Вирішення цієї проблеми уможлиблюється при запровадженні інноваційних технологій, які надають пріоритет особистісно-суб'єктному фактору, і, водночас, оновлення навчально-методичної літератури, укладення програм курсів відповідно до нових вимог. Саме одне із таких завдань спробували вирішити авторки конспекту лекцій «Основи соціалізації особистості».

У Національній доктрині розвитку освіти України в XXI столітті вказано, що першочерговим завданням державної освітньо-соціальної політики є формування особистості, котра буде жити в гармонії з природою, соціальним середовищем, тобто стане позитивно соціалізованою в суспільстві. Для соціальної роботи як системи професійної діяльності соціалізація особистості є надважливим завданням. Дану категорію розглядають як процес соціального навчання, як результат соціальної взаємодії людей, або як процес рольового тренування.

Соціалізація – розвиток (виховання) і самореалізація людини впродовж усього життя у процесі засвоєння й відтворення культури суспільства. Іншими словами – це двосторонній взаємообумовлений процес взаємодії людини і соціального середовища, який передбачає як її включення у систему суспільних відносин шляхом засвоєння соціального досвіду, так і самостійне відтворення цих відносин, у ході яких формується унікальна, неповторна особистість. Саме перед соціальними працівниками покладені завдання сприяти дітям і молоді, зріми особам самореалізовуватися та успішно входити у соціум.

Як навчальний предмет «Основи соціалізації особистості» інтегрується в систему освіти на її початковому етапі та базується на знаннях, отриманих студентами в процесі вивчення курсів «Вступ до спеціальності», «Соціальна робота» та інших. Опанування даного курсу передбачається здійснювати в різних формах: лекції, семінарські, практичні, індивідуальні заняття, самостійна робота, підготовка наукових статей тощо.

Мета навчального курсу – ознайомити студентів і дати їм можливість проаналізувати та зрозуміти складний процес входження людини в соціум,

поступового перетворення на особистість задля формування умінь і навичок із сприяння її соціалізації.

Навчальна дисципліна «Основи соціалізації особистості» спрямована на розв'язання таких завдань:

- поглибити у студентів знання, пов'язані з особливостями формування і розвитку особистості, віковими періодами становлення людини, її самоствердженням, самореалізацією;

- ознайомити з провідними категоріями процесу соціалізації; – розкрити зміст понять «соціалізація», «соціальне виховання», «соціальний розвиток», «соціальне виховання»;

- обґрунтувати основні принципи та механізми соціалізуючого процесу;

- розкрити складові компоненти факторів процесу соціалізації;

- ознайомити з особливостями гендерної соціалізації особистості;

- охарактеризувати найважливіші концепції розвитку особистості;

- формувати цілісну модель процесу соціалізації особистості впродовж усього життя.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати:

- основні вікові періоди становлення людини;

- сутність формування й розвитку особистості;

- основи змістового аспекту соціалізуючого процесу;

- складові, механізми і фактори процесу соціалізації особистості; – найсуттєвіші концепції і теорії розвитку особистості;

- основні негативні соціалізаційні впливи середовища, що створюють передумови для віктимізації населення;

- основні методи соціальної діяльності задля сприяння соціалізації особистості.

Завершуючи вивчення навчальної дисципліни, студенти повинні вміти:

- характеризувати вікові особливості становлення особистості;

- виокремлювати й аналізувати змістовий аспект соціалізуючого процесу;

- конкретизувати та систематизувати механізми соціалізації;

- виявляти та зіставляти вплив біологічного й соціального на соціальне становлення особистості;

- здійснювати аналіз умов, що детермінують поведінку людини;

- виокремлювати роль факторів у процесі соціалізації особистості;

- визначати та аналізувати роль культури, релігії, народних звичаїв та традицій (етнічних надбань) у процесі соціалізації особистості;

– застосовувати на практиці методи та основи концепцій і теорій розвитку особистості, що сприяють її адаптації до соціуму.

Навчальна дисципліна «Основи соціалізації особистості» забезпечує вивчення навчальних дисциплін: «Актуальні проблеми соціальної роботи та соціальної педагогіки», «Історія та теорія соціальної роботи», «Соціальна педагогіка», «Методика роботи соціального працівника в територіальній громаді».

Запропонований навчальний посібник являє собою конспекти лекцій, які включають три змістові модулі «Соціалізація як складова процесу формування особистості», «Фактори соціалізації», «Виховання у контексті соціалізації».

Кожна лекція має питання для самоконтролю, що сприяє самостійній роботі студентів.

Посібник рекомендовано для студентів, магістрантів та аспірантів спеціальності 231 Соціальна робота.

З М І С Т О В И Й   М О Д У Л Ь   1

Соціалізація як складова формування особистості

Тема 1. 1. Соціалізація як соціально-педагогічне явище

План:

1. Поняття та сутність соціалізації.
2. Етапи соціалізації.
3. Фактори та агенти соціалізації.
4. Засоби соціалізації
5. Механізми соціалізації.
6. Типи соціалізації.

Основні поняття

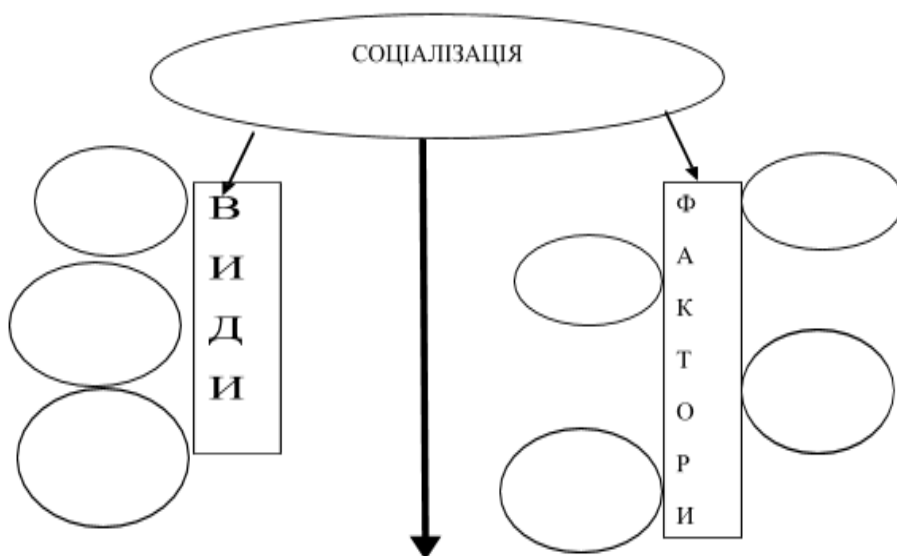
Назва поняття	Характеристика поняття
Соціалізація	це процес поступового входження індивіда до соціального середовища, взаємодія з ним і як результат набуття норм та якостей притаманних цьому середовищу (О. Мудрик).
Імпрінтінг	фіксування людиною на підсвідомому рівні особливостей джючих на нього життєво важливих об'єктів. Імпрінтінг відбувається переважно в дитячому віці. Однак і на більш пізніх вікових етапах можливо іксування образів, відчуттів тощо.
Наслідування	наслідування якомусь прикладу, зразку.
Екзистенційний тиск	оволодіння мовою і несвідоме засвоєння норм соціальної поведінки в процесі взаємодії зі значущими особами.
Ідентифікація	процес неусвідомлюваного ототожнення людиною себе з іншою людиною, групою, зразком.
Рефлексія	внутрішній діалог, в якому людина аналізує, оцінює, приймає або відкидає ті чи інші цінності, властиві різним інститутам суспільства, сім'ї, суспільству однолітків, значущим особам і т.д. Рефлексія може являти собою внутрішній діалог кількох видів: між різними Я людини, з реальними або вигаданими особами та ін. За допомогою рефлексії людина може формуватися і змінюватися в результаті усвідомлення і переживання нею тієї реальності, в якій вона живе, свого місця в цій реальності і себе самого.

1. Заповнити та проаналізувати таблицю

Заповнити таблицю та усно проаналізувати на прикладі одного з етапу соціалізації які фактори, механізми, агенти впливають на розвиток дитини.

Назва етапу	Вік	Фактори	Механізми	Агенти
<i>Немовлята</i>				
	6-10			
<i>Юність</i>				
	30-40			

2. Перемалювати та заповнити схему. Усно проаналізувати схему (20 хв).

3. Заповнити таблицю (10 хв).

Тип соціалізації	Зміст
Політична	
етнокультурна (етнічна)	
гендерна (статевро-рольова)	
Культурна	
Професійна	

4. Заповнити таблицю.

Характеристика основних понять науковцями

№ п\п	Назва поняття	Характеристика поняття	Автор
1.	Соціалізація		
2.	Адаптація		
3.	Виховання		

Тема 1.2. Людина в процесі соціалізації

План:

1. Людина у процесі соціалізації.
2. Людина – жертва несприятливих умов соціалізації.
3. Людина як жертва соціалізації.

Основні поняття

Назва поняття	Характеристика поняття
Конформіст	людина, повністю адаптована в суспільстві, не здатна протистояти йому.
Дисидент	людина не адаптована у суспільстві, правопорушник, або та, що відхиляється від прийнятого в цьому середовищі способу життя.

Хід практичного заняття:

1. Скласти порівняльну таблицю.

Складіть порівняльну таблицю трьох груп завдань, які вирішує людина на кожному віковому етапі або етапі соціалізації: природно-культурні, соціально-культурні та соціально-психологічні.

етапи соціалізації	природно-культурні	соціально-культурні	соціально-психологічні.

2. Приклади конформістів і дисидентів з творів світового мистецтва (література, кінематограф, мультиплікація)

Тип жертви соціалізації	Твір мистецтва	Персонаж	Характеристика персонажа	Соціально-педагогічна допомога яку потребує персонаж
Конформіст	Книга			
	Мультфільм			
	Фільм			
Дисидент	Книга			
	Мультфільм			
	Фільм			

3. Заповнити таблицю

Віковий етап соціалізації	Типова небезпека соціалізації	Наслідки	Попередження
Період внутрішньоутробного розвитку плода (дитинство, раннє дитинство)			
Дошкільний вік			
Молодший шкільний вік			
Підлітковий вік			
Рання юність			
Юнацький вік			

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

Фактори соціалізації

Тема 2.1. Мегафактори соціалізації

1. Космос
2. Планета. Світ.

Основні поняття

Назва поняття	Характеристика поняття
Космос	це світ зірок, зоряних асоціацій, галактик, серед яких знаходиться наша сонячна система
Планета	поняття астрономічне, що визначає небесне тіло, за формою близьке до шару, яка отримує світло і тепло від Сонця і обертається навколо нього по еліптичній орбіті.
Світ	соціолого-політологічне поняття, що визначає сукупне людське співтовариство, що існує на нашій планеті.

1. Робота з художнім фільмом «Темнісі місяця» від студії National Geographic»

Таймінг	Дайте відповідь на запитання	Відповідь
0:04-1:19	Якою була б земля без свого супутника Місяця?	
2:02-3:34	Охарактеризуйте дві теорії, щодо появи Місяця та висловіть свою думку, яка здається Вам більш правдивою	
4:02-10:28	яке значення для Місяця мало зіткнення двох планет?	
10:30-14:30	Чому Місяць віддаляється від Землі?	

32:05 – 36:03	Як саме на поведінку людей та тварин впливає місячний цикл? Які наукові відкриття зроблені в цьому напрямі?	
35:57 – 46:08	Як змінюється гравітація Місяця під час місячного циклу? Який вплив для Землі та його мешканців має сонячне затемнення?	

2. Робота з художнім фільмом «День народження Землі» від студії National Geographic»

Запитання	Відповідь у фільмі
Чим є корисні копалини землі?	
Чи кінечні водні запаси води на планеті? Чому?	
Основні етапи формування земної поверхні.	
Як відбувався рух первісних людей та розселення по континентам	

2.1. Макрофактори соціалізації особистості

План

1. Країна в аспекті макрофактора соціалізації особистості.
2. Етнічно-культурні особливості соціалізації.
3. Суспільство в контексті макрофакторів.
4. Держава як чинник соціалізації.

Основні поняття

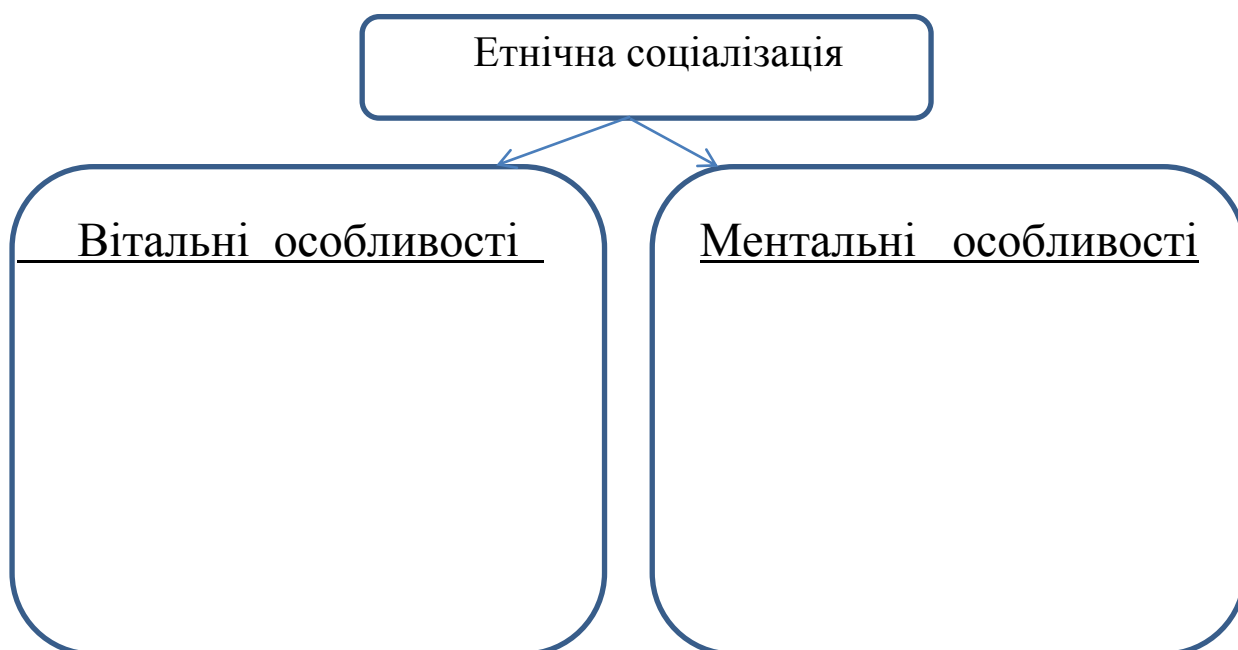
Назва поняття	Характеристика поняття
Країна	це територія, яку вирізняють за географічним розташуванням, природними умовами, певними кордонами, яка володіє державною незалежністю, хоч може і знаходитися під владою інших країн.
Етнос	явище історико-соціальне. Наприклад, українець – той, хто ідентифікує себе з українською історією і культурою, тобто з країною, у якій усі форми соціального життя орієнтовані саме на цю культуру і на загальні для даної нації історію та систему цінностей.
Менталітет	глибинна духовна основа, притаманна етносу як великій групі людей, що сформувалася у певних природо-кліматичних і історичних культурних умовах. Він визначає властиві для його представників способи бачити і сприймати оточуючий світ на різних рівнях.
Суспільство	термін політико-соціологічний. Він характеризує сукупність сформованих у країні соціальних взаємин між людьми, структуру яких становить сім'я, суспільне середовище, вікові групи, а також і держава.
Держава	політично-юридичне поняття, яке характеризує сукупність взаємозв'язаних інституцій і організацій (урядовий апарат, адміністративні і фінансові органи тощо).
Рівень життя	поняття, яке характеризує рівень задоволення матеріальними і культурними потребами людей, що визначаються кількістю і якістю спожитих людиною благ і послуг, починаючи з їжі й аж до «високих потреб», пов'язаних із задоволенням духовних, етичних й інших запитів.

1. Заповнити порівняльні схеми з прикладами:

Назва країни	Клімат	Щільність населення	Рівень добробуту населення

2. Заповніть схему визначивши вітальні та ментальні особливості соціалізації.

3. Заповнити картку

Поняття	Зміст
Країна	
Етнос	
Держава	
Суспільство	

4. Прояв менталітету на різні аспекти соціалізації

Сімейна соціалізація _____

Статева соціалізація _____

Стилі спілкування із різними віковими групами _____

---

5. Робота з художнім фільмом «Малюки» (2010 р.)

Країна народження	Найближче оточення	Харчування	Дозвілля	Кількість часу що проводиться з дорослими	Кількість часу що проводиться з однолітками
Паніхао					
Висновок.					
Марі					
Висновок:					

Країна народження	Найближче оточення	Харчування	Дозвілля	Кількість часу що проводиться з дорослими	Кількість часу що проводиться з однолітками
Баярджагал					
Висновок:					
Хегти					
Висновок:					
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ:					

2.3. Мезофактори соціалізації

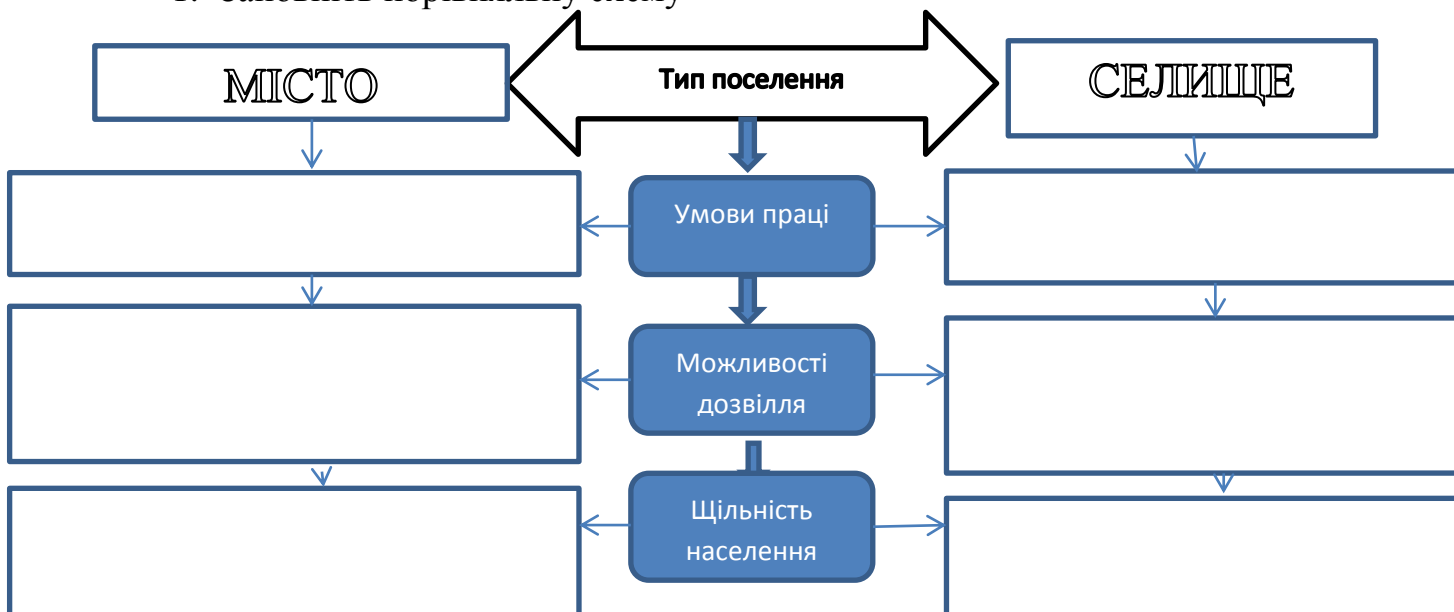
План

1. Вплив видів поселень на процес соціалізації особистості.
2. Субкультура як соціальне явище.
3. Молодіжна субкультура, її особливості.
4. Дитяча субкультура, її складові.

Основні поняття

Назва поняття	Характеристика поняття
Місто	такий вид поселення, для якого характерні скупчення великої кількості людей на обмеженій території; високий рівень різноманітності людської діяльності; висока просторова, професійна і соціальна мобільність населення
Селище	пункт поблизу міської полоси з кількістю населення до 3 тисяч осіб, які пов'язані із сільським господарством (робітничий, курортний типи).
Субкультура	(латинського під культура) – сукупність специфічних і соціально-психологічних ознак (норм, цінностей, стереотипів, смаків), які впливають на стиль життя та мислення визначених номінальних і реальних груп людей, дозволяють їм усвідомити і ствердити себе як «ми», що відрізняється від «вони» (решти представників соціуму).
Мода	форма соціальної регуляції, яка відображає періодичну зміну взірців масової поведінки. Вона надає більш об'єктивного зовнішнього оформлення постійно мінливому змісту життя. Виразниками моди є одяг, оформлення зовнішності, танці, манери поведінки, мова, побутові вироби.

1. Заповніть порівняльну схему

2. Заповнити таблицю основна «Розподіл ЗМІ за аудиторією їх споживання»

Тип ЗМІ Вік аудиторії	Газети	TV	Інтернет джерела	Соціальні мережі				
				Facebook	Instagram	Tik-Tok	You Tube	Ваш варіант
Дошкільники								
Молодший шкільний								
Молодші підлітки								
Підлітки								
Юнаки								
Молодь								
Зрілі								
Люди похилого віку								

3. Обміркуйте, яка соціальна роль засобів масової інформації на різних вікових етапах

Вікова аудиторія	Вплив ЗМІ	
	Опосередкований	Неопосередкований
Дошкільники		
Молодший шкільний		
Молодші підлітки		
Підлітки		
Юнаки		
Молодь		
Зрілі люди		
Люди похилого віку		

4. Складіть список із 10 рекомендованих художніх фільмів і серіалів для представників різних вікових груп.

Дошкільний вік	Молодший шкільний вік	Підлітковий вік	Юнацький вік

4. Визначити основні ознаки субкультури.

Тема. 2.4. Мікрофактори процесу соціалізації

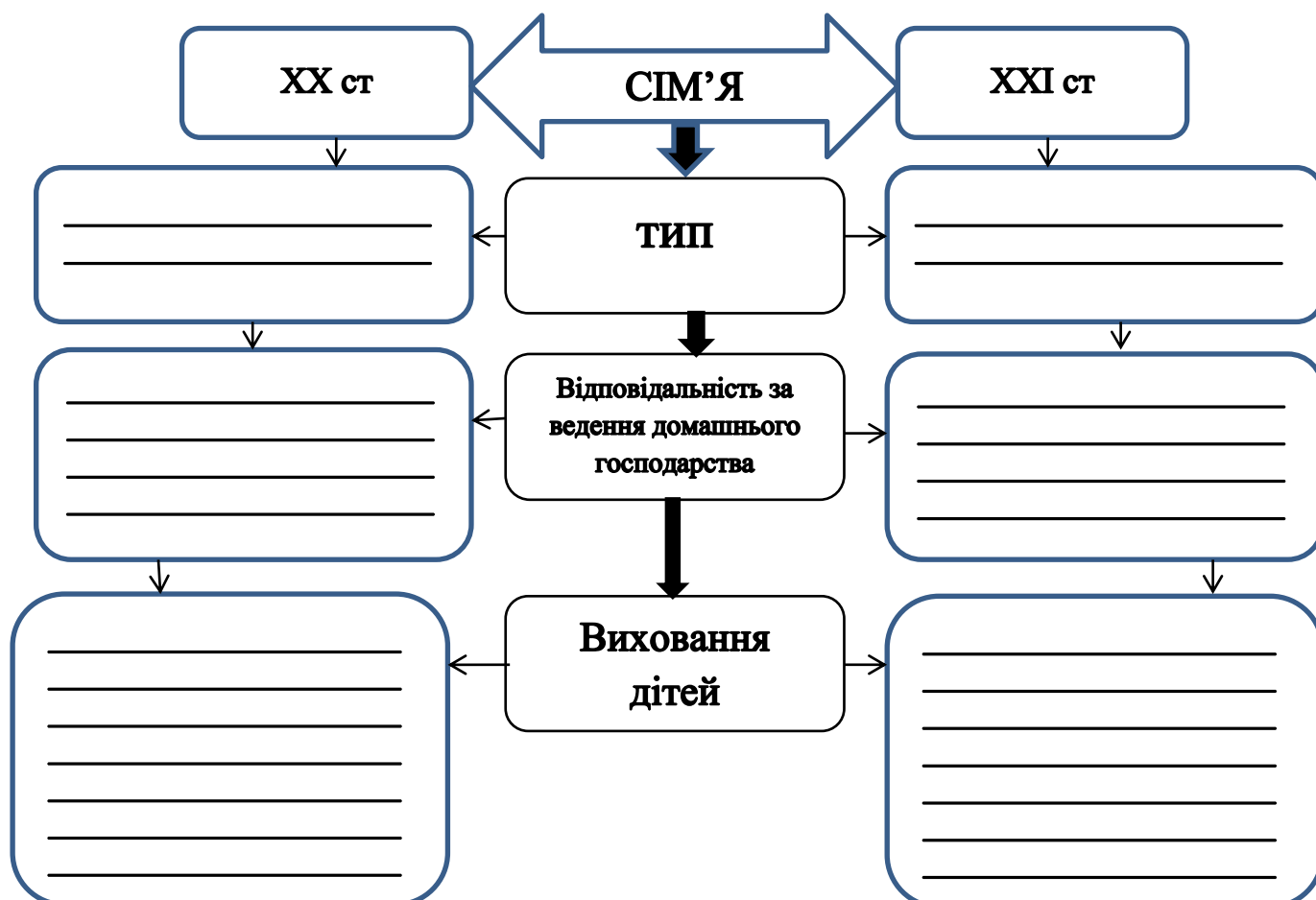
План

1. Сім'я – первинна ланка соціалізації.
2. Сусідство і мікросоціум у процесі соціалізації.
3. Групи однолітків як компоненти мікрофактора соціалізації.

Основні поняття

Назва поняття	Характеристика поняття
Сім'я	це суспільна структура, члени якої пов'язані спільністю побуту, взаємною моральною відповідальністю і взаємодопомогою.
Групи однолітків	це об'єднання не лише однолітків; до них залучаються і люди, які відрізняються за віком у декілька років, але згруповані системою міжособистісних взаємин.

1. Заповніть порівняльну схему.

2. Встановіть відповідність між назвою параметру та його характеристикою.

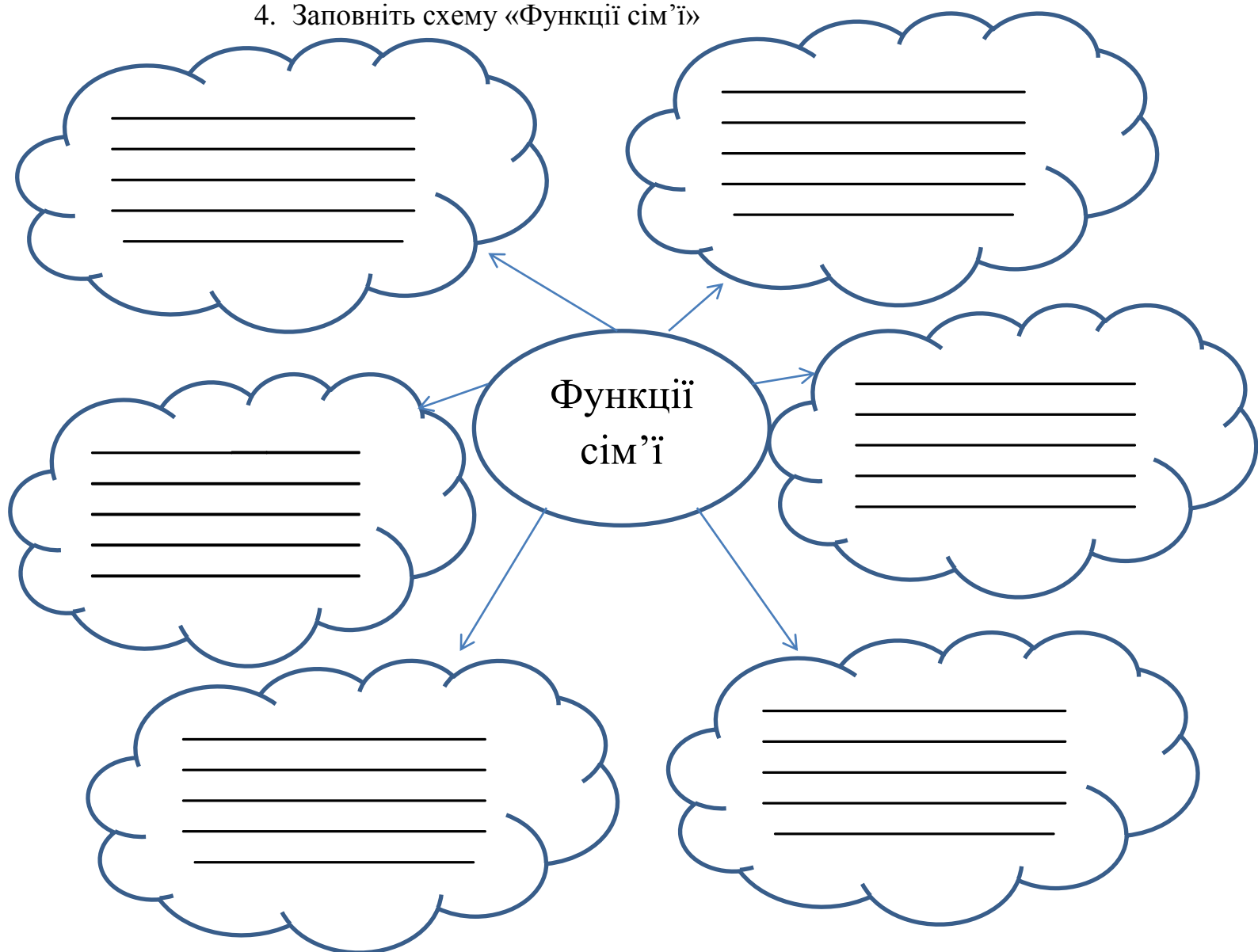
1	Соціально-культурний	а	майнові характеристика і зайнятість членів сім'ї на роботі та у навчанні
2	Соціально-економічний	б	умови проживання, гігієнічні особливостей життя
3	Техніко-гігієнічний	в	освіченість членів сім'ї і їхньої участі в суспільному житті

	1	2	3
а			
б			
в			

3. Заповніть таблицю «Стилі сімейного виховання»

№ п\п	Назва стилю	Характеристика	Приклади (література, кінематограф, мультиплікація)
1.	Ліберальний		
2.	Авторитарний		
3.	Демократичний		
4.	Змішаний		

4. Заповніть схему «Функції сім'ї»

5. Запропонуйте свій комплекс виховних заходів для груп однолітків різного віку і типу.

Вік	Тип колективу	Заходи	Специфіка
10-13 років	Шкільний клас		
	Неформальна група		
	Творчій колектив (на вибір)		
13-16 років	Шкільний клас		
	Неформальна група		
	Творчій колектив (на вибір)		

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3

Виховання у контексті соціалізації

Тема. 3.1. Релігійні організації та релігійне виховання

План

1. Релігійне виховання
2. Функції релігійних організацій

Основні поняття

Назва поняття	Характеристика поняття
Релігія	погляди та уявлення, в основі яких лежить віра в існування надприродних сил — богів, духів, душ, в їхнє панування над світом
Віра	упевненість у чомусь, у здійсненні чого-небудь.
Теологія	богослов'я, богослів'я; науковий теоретичний виклад, тлумачення й пояснення певних <u>релігійних</u> поглядів

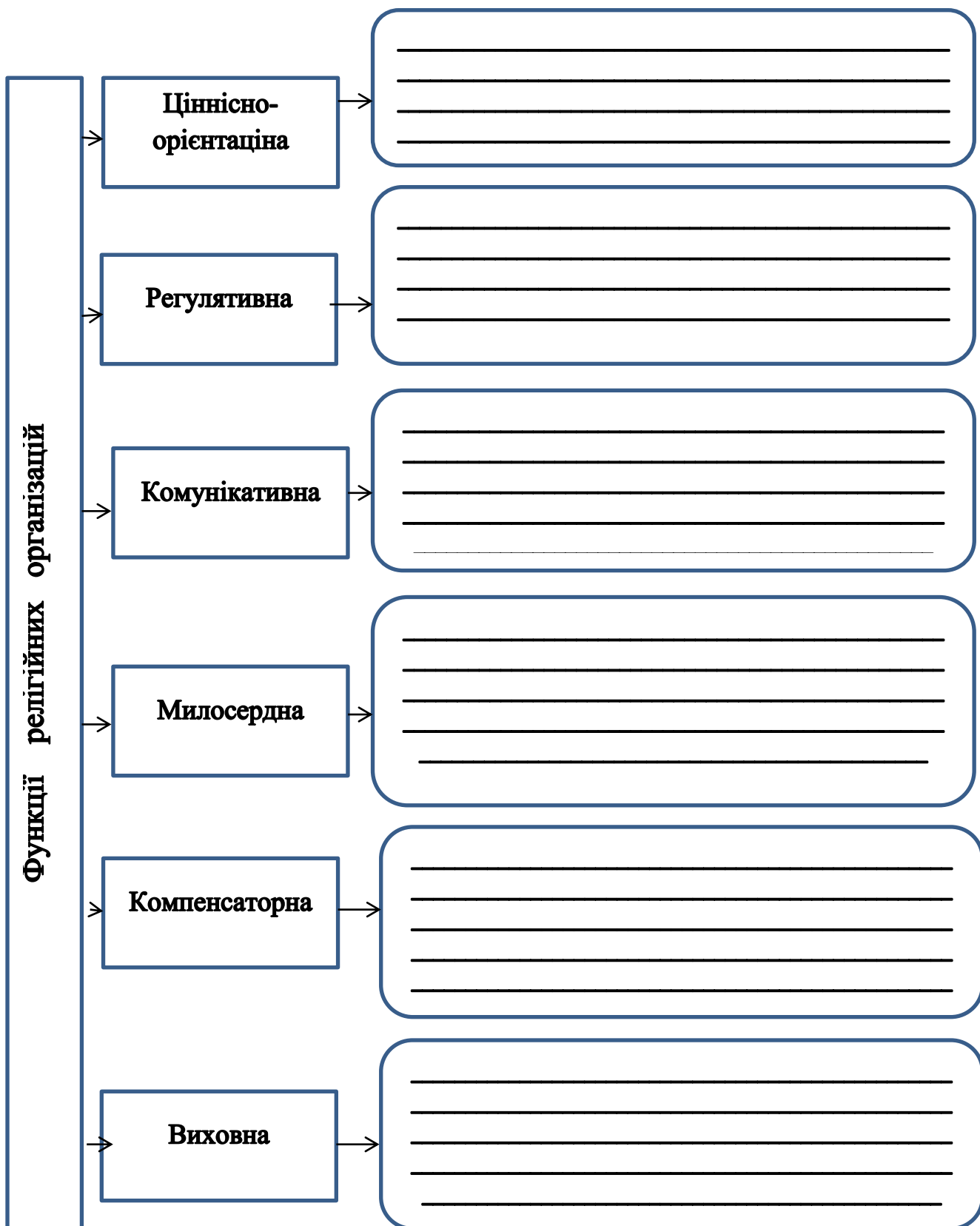
1. Заповнити таблицю

№ п/п	Назва поняття	Характеристика	Автор
1	Релігійне виховання		
2	Релігійна соціалізація		

2. Заповніть таблицю «Релігійний світогляд та виховання»

№ п/п	Конфесія	Світоглядні позиції	Погляди на виховання дітей
1.	Християнство		
2.	Мусульманство		
3.	Іудаїзм		
4.	Протестантизм		
5.	Буддизм		
6.	Ваш варіант _____		
7.	Ваш варіант _____		
8.	Ваш варіант _____		

3. Заповніть схему «Функції релігійних організацій»

Тема 3.2. Виховні організації та соціальне виховання.

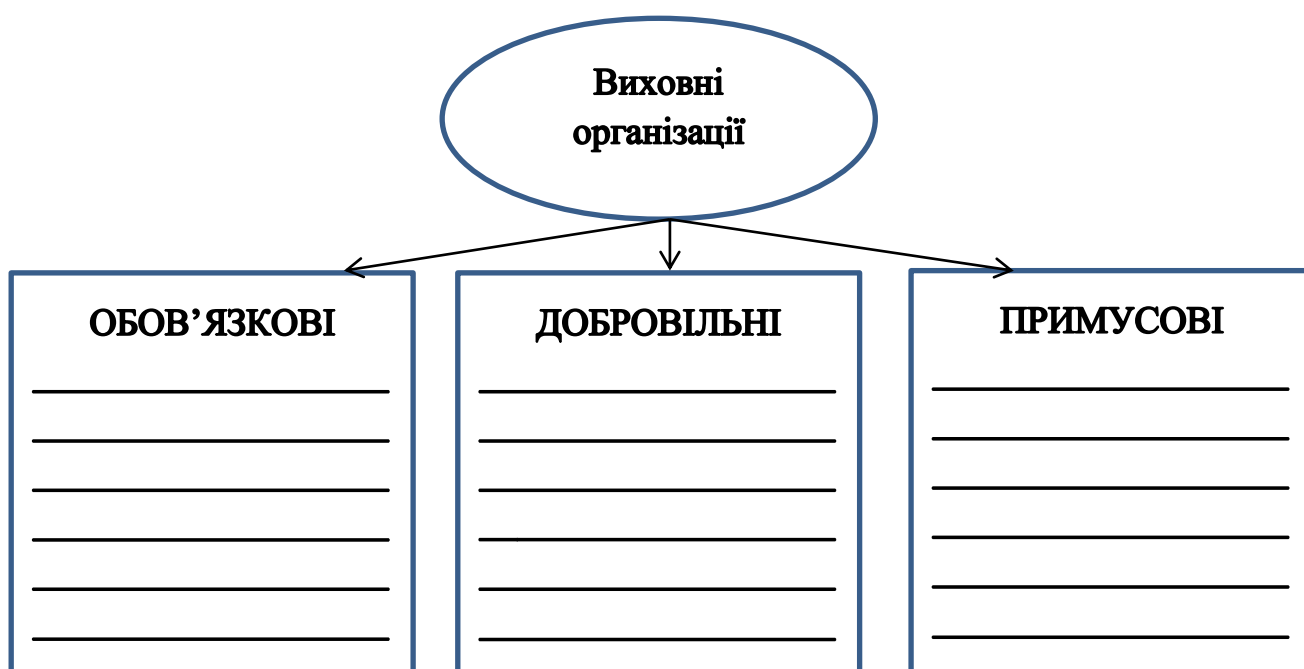
План

1. Поняття «виховні організації»
2. Функції виховних організацій
3. Соціальне виховання
4. Колектив

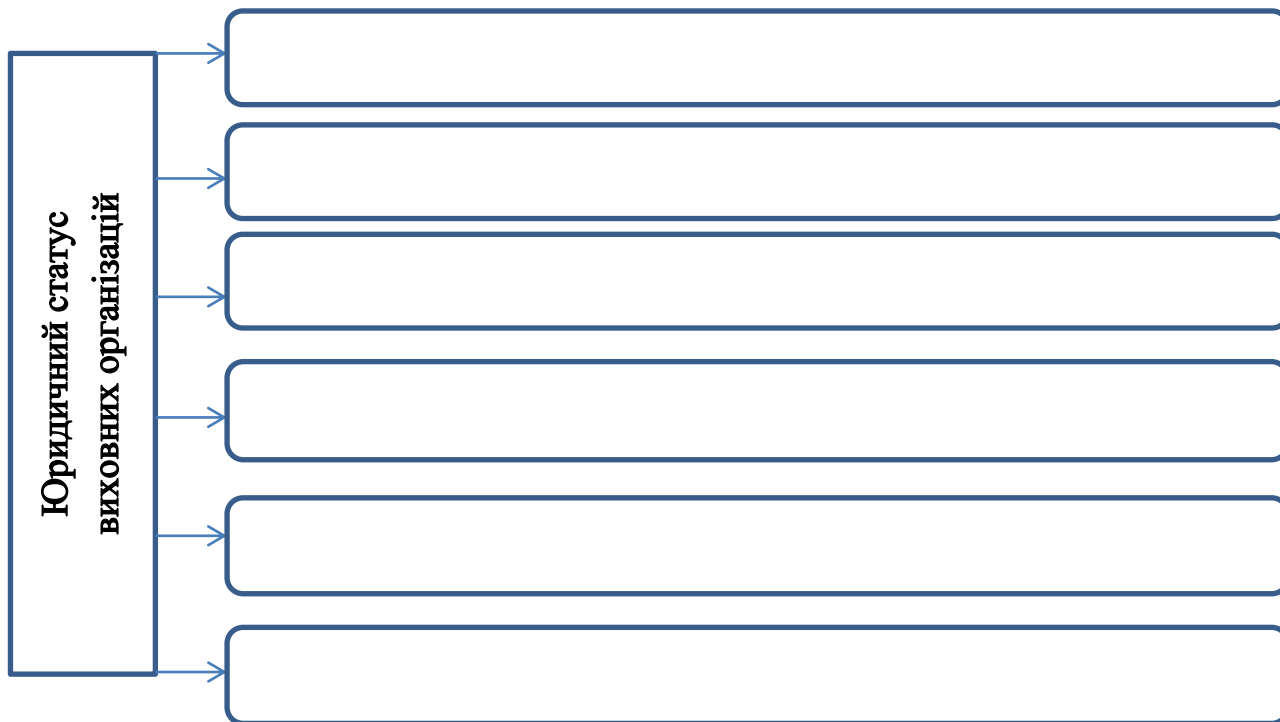
Основні поняття

Назва поняття	Характеристика поняття
Виховні організації	спеціально створені державні й недержавні організації, основним завданням яких є соціальне виховання певних вікових груп населення.
Соціальне виховання	процес соціально контрольованої соціалізації, що здійснюється в спеціально створених виховних організаціях, і допомагає розвинути можливості людини, які включають його здібності, знання, зразки поведінки, цінності, стосунки, позитивно цінні для суспільства, в якому він живе.
Соціальний досвід	єдність різного роду умінь і навичок, знань і способів мислення, норм і стереотипів поведінки, ціннісних установок, відчуттів і переживань, досвід взаємодії з людьми, адаптації та відокремлення, а також самопізнання, самовизначення, самореалізація та самоствердження.

1. Заповніть схему «Види виховних організацій».

2. Заповніть схему «Юридичний статус виховних організацій».

3. Робота з художнім фільмом «Республіка ШКІД». Заповніть таблицю давши відповіді на проблемні питання.

<p>3 якими проблемами в організації освітнього простору стикнувся Віктор Миколайович Сорокін?</p>	<p>Які соціально-культурні передумови склалися в державі, що спричинили збільшення кількості безпритульних дітей схильних до протиправної поведінки</p>

<p>На які виховні принципи покладався Віктор Сорокін організовуючи Республіку ШКІД</p>	<p>Яких некоректних вчинків по відношенню до колег і учнів припустився вчитель словесності?</p>	<p>Які кроки були прийняті педагогами інтернату за для організації ефективного освітньо-виховного середовища?</p>	<p>Яких помилок припустився Віктор Миколайович розпочинаючи свою роботу з вихованцями?</p>

<p>Чи можливе використання методів Віктора Сорокіна у сучасній соціально-виховній практиці?</p>	
<p>Ваші враження від перегляду фільму «Республіка ШКІД»</p>	

4. Розкрийте сучасні трактування принципу колективності соціального виховання.

ДЖЕРЕЛА

1. Богданова І. М. Соціальна педагогіка : навч. посіб. / І. М. Богданова. – К. : Знання, 2008. – 343 с.
2. Калашник Н. Г. Соціалізація особистості засобами естетичного виховання та фізичної культури : наук. монографія / Н. Г. Калашник, В. В. Феуєрман. – Сімферополь : ВАТ «Сімферопольська міська друкарня» (СГТ), 2008. – 296 с.
3. Капська А. Й. Соціальна педагогіка : навч. посіб. / А. Й. Капська. – К., 2011. – 488 с.
4. Лавриченко Н. М. Педагогіка соціалізації: європейські абрисы / Н. М. Лавриченко. – К. : Віра ІНСАЙТ, 2000. – 526 с.
5. Лукашевич М. П. Соціалізація. Виховні механізми і технології : навч.-метод. посіб. / М. П. Лукашевич. – К. : ІЗМН, 1998. – 112 с.
6. Москаленко В. В. Соціальна психологія / В. В. Москаленко. – К., 2005. – 624 с.
7. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія : підруч. : [у 2 кн.]. – Кн. 1 / Л. Е. Орбан-Лембрик. – К. : Либідь, 2004. – 576 с.
8. Пенішкевич О. Соціальна педагогіка : Модульна технологія вивчення навчального курсу : навч. посіб. / О. Пенішкевич, Л. Тимчук. – Чернівці : Рута, 2007. – 336 с.
9. Пономарьова Г. Ф. Виховання майбутнього педагога: теорія і практика : моногр. / Г. Ф. Пономарьова. – Х. : ТОВ «Ранок», 2014. – 547 с.
10. Пономарьова Г. Ф. Соціально-екологічна культура майбутнього вчителя : наук. моногр. / Г. Ф. Пономарьова. – Х. : ХГПІ, 2010. – 220 с.
11. Пономарьова Г. Ф. Формування толерантності вчителя у навчально-виховному процесі освітнього закладу : моногр. / Г. Ф. Пономарьова, Л. О. Петриченко, М. В. Андреев. – Х. : [Компанія СМІТ], 2011. – 248 с.
12. Радул В. В. Соціалізація особистості : навч. посіб. / В. В. Радул, Я. В. Галета. – Кіровоград : ФОП Александрова М. В., 2013. – 236 с.
13. Соціалізація особистості школяра / [за ред. Л. Е. Орбан]. – Івано-Франківськ, 1996. – 68с.
14. Харченко С. Я. Соціалізація дітей та молоді в процесі соціальнопедагогічної діяльності: теорія і практика : [монографія] / С. Я. Харченко. – Луганськ : Альма-матер, 2006. – 320 с.